

A felelősségbiztosítás

Elnézést az ékezethiányért ! /Hajdu István

A felelősségbiztosítás keretében biztosítási eseménynek minősülő károkozás esetén nem a tényleges károkozó, hanem a biztosító teljesít a kötelezett helyett. Ebben az esetben e különleges biztosítási jogviszonynak alanya még a biztosított, illetőleg a szerződő félen, valamint a biztosítón kívül **a károsult**, aki igényét a károkozó helyett helytállni köteles biztosítóval szemben érvényesítheti (a törvény rendelkezéseitől eltérő Biztosítási Szabályzatok szerint akár közvetlenül).

Felelősségbiztosítási szerződés alapján a biztosított követelheti, hogy a biztosító a szerződésben megállapított mértékben mentesítse őt olyan kár megtérítése alól, amelyért jogszabály szerint felelős.

A felelősségbiztosítási szerződés olyan hárompólusú jogviszony, amelynek egyik alanya a károsult, másik alanya a károsulttal szerződéses kapcsolatban nem álló károkozó, harmadik alanya pedig a biztosító, aki a károkozóval szerződéses jogviszonyban áll

A biztosító a megállapított kártérítési összeget csak a károsultnak fizetheti; a károsult azonban igényét közvetlenül a biztosító ellen nem érvényesítheti. A biztosított csak annyiban követelheti, hogy a biztosító az ő kezéhez fizessen, amennyiben a károsult követelését ő egyenlítette ki.

A biztosítót a károsulttal szemben a biztosított szándékos vagy súlyosan gondatlan magatartása sem mentesíti. A szándékos károkozás, továbbá a súlyos gondatlanságnak a szerződésben megállapított eseteiben azonban követelheti a biztosítottól a kifizetett biztosítási összeg megtérítését, kivéve ha a biztosított bizonyítja, hogy a károkozó magatartás nem volt jogellenes.

A biztosított és a károsult egyezsége a biztosítóval szemben csak akkor hatályos, ha azt a biztosító tudomásul vette, a biztosított bírósági marasztalása pedig csak akkor, ha a biztosító a perben részt vett, a biztosított képviselétéről gondoskodott, vagy ezekről lemondott.

Míg a vagyonbiztosításnál a biztosítási esemény általában a biztosított akaratától független külső, legfeljebb enyhén gondatlan magatartása a biztosítottnak, addig felelősségbiztosításnál a biztosított jogellenes károkozó magatartása a biztosítási esemény és az ennek következtében támasztott kárigény.

Biztosításkötési kötelezettség:

A biztosítási szerződések esetében - mint általában a szerződéseknél - nincs szerződéskötési kötelezettség, nincs szerződéskötési kényszer, a szerződő felek szabad akaratuk alapján határozzák el, hogy egymással szerződéses jogviszonyba lépnek-e. Ezzel ellentétes szabályok érvényesülnek egyes felelősségbiztosításoknál, amikor is bizonyos tevékenységek gyakorlása vagy fokozott veszélyt jelentő eszközök működtetése kizárólag érvényes felelősségbiztosítás alapján történhet, tehát a felelősségbiztosítási szerződés kötése kötelező (pl. ügyvéd, közjegyző, végrehajtó, orvos stb). A leggyakoribb és legtipikusabb felelősségbiztosítási megállapodás a kötelező gépjármű felelősségbiztosítás [lásd: 190/2004. (VI. 8.) Korm. rendelet].

Környezetvédelem:

Komplex szabályrendszer, amely a környezeti elemek egységes védelmét célozza. Minden környezeti elemet önmagában, a többi környezeti elemmel alkotott egységben és az egymással való kölcsönhatás figyelembevételével kell védeni. Igénybevételüket és terhelésüket ennek megfelelően kell szabályozni. A környezeti elemek védelme egyaránt jelenti azok minőségének, mennyiségének és készleteinek, valamint az elemeken belüli arányok és folyamatok védelmét. Valamely környezeti elem igénybevételének, illetve terhelésének megelőzése, csökkentése vagy megszüntetése céljából nem engedhető meg más környezeti elem károsítása, szennyezése

(1995. évi LIII. törvénya környezet védelmének általános szabályairól)

A környezetvédelmi kockázat elkerülése

A szervezet **felhagy** a környezetet terhelő tevékenység gyakorlásával.

Megelőzés

A vállalat erőfeszítéseket tesz a környezet terhelésének csökkentése érdekében. A megelőzésnek két fő esete létezik, az egyik a **passzív**, a másik az **aktív** védekezés.

- **Passzív megelőzésről** akkor beszélünk, amikor a korábbi tevékenység által okozott kárt csökkentjük (például valamilyen szennyezőanyag kibocsátásakor szűrőt szerelnek fel).

- A megelőzés **aktív formája** a tevékenység korszerűsítése vagy esetleg egy teljesen új technológia bevezetése, amely kevesebb káros anyag és hulladék kibocsátásával jár.

A legújabb célja a megelőzésnek, pedig a „zero” kibocsátás elérése, amikor a szervezet annak érdekében tesz erőfeszítéseket, hogy lehetőleg semmilyen káros kibocsátással ne terhelje a környezetet.

Önbiztosítás (céltartalékok képzése)

Az önbiztosítás a környezeti kockázatok esetében a tartalékolást jelenti. Egy káresemény bekövetkezése esetében a szervezet a szükséges pénzeszeget előre készletben helyezi, hogy a káresemény bekövetkezésekor a helyreállítás költségeit fedezni tudja.

Együttbiztosítás (Pool)

Az önbiztosításnak egy olyan közöségi formája, ahol több szervezet összeáll és közösen képeznek tartalékokat egy esetleges káresemény bekövetkezésére.

Biztosítók

A biztosítók a környezetvédelmi felelősség kérdésében kulcsfontosságú szerepet töltenek be.:

- **garanciát adnak** egyben az esetleges szennyezés következményeinek sikeres felszámolásához,
- **osztóerőt jelentenek** a környezettudatos vállalatirányításban.

A környezeti biztosítás megkövetel nagyon szigorú és felelősségteljes elemzőmunka előzimeg, amelynek egyik óriási területe a környezeti kockázatelemzés vagy kockázatbecslés (*risk analysis*).

A biztosítók „zöldülése” mellett szükség van megfelelő képzettségű környezetvédelmi szakértői háttérre. Jól képzett környezetvédelmi szakemberek szakvéleményére támaszkodva dönti el az adott biztosító, hogy ad-e pénzügyi fedezetet és milyen feltételek mellett.

Kormányzat

Az állam feladata a környezetszennyezés szabályozásában meglehetősen összetett.

A megelőző (preventív) intézkedések mellett foglalkoznia kell a már szennyezett területek karbantartásával.

Az állam a megelőzést gazdasági és jogi eszközökkel osztonozhatja, az alábbiak szerint:

□□**Közvetlen (adminisztratív) eszközök:** jogszabályok, normák megadása, a tevékenység engedélyhez kötése, bírságolás, stb.

□□**Közvetett (gazdasági) eszközök:** környezetterhelesi adók, díjak kivetése, igénybeveteli járulékok, termékdíjak, betétdíjak, támogatások, arszabályozás, szennyezői jogok kereskedelme, felelősségbiztosítás, környezetbarát termék megjelölése, stb.

□□**Önkéntes megállapodások:** az állam (vagy valamely hatóság) a vállalattal szerződésben felfekteti le a vállalat környezetvédelmi kötelezettségét, cserebe az állam biztosítja, hogy a szerződésben foglaltaknál szigorúbb követelményeket nem ró a vállalatra.

A nem állami felelősségi körbe tartozó szennyezések és károk felelőseinek felkutatása eszkarmentesítésre kötelezése szinten az állam feladata. A költségvetésnek (kezdetben mindenképpen) támogatnia kellene a biztosítási üzletágat, mert valószínűleg a biztosító társaságok számára túl magasak lesznek a működési költségek (az okozott szennyezések felmerése, a tényleges kockázatok elemzése stb) és a kezdeti kockázat, amely a külföldi befektetőket is elriasztja attól, hogy Magyarországon beruházásokat kezdeményezzenek

A környezeti kár és káresemény

A környezeti **kár** fogalmának meghatározása, a környezeti károsodás korúlrása egzakt módon nagyon nehéz. Ezért általában a Polgári Törvénykönyv kárfogalmát alkalmazzák a környezeti károk felelősségevel foglalkozó társaságok. A kár tényleges anyagi veszteség, amely a károsító tevékenység révén közvetlenül a károsult vagyonában beállott értékcsökkenés és elmaradt vagyoni előny.⁶

A kár fogalmának bizonytalansága a biztosítók számára nehezen elfogadható, és jól meghatározott kárfogalom nélkül a biztosítók nem is vállalnak kockázatot.

A **káresemény** hirtelen bekövetkező esemény vagy események folyamata, illetve azonos eredetű események sorozata, amikor azok kárt okoznak vagy a károkozás közvetlen és súlyos veszélyével járnak.

Azokban az esetekben, amikor a környezetet károsító magatartások révén konkrét egészségkárosodás nem következik be, a kár meghatározására tulajdonképpen csak egy eszköz létezik: **mennyi az a költség, amely a környezet megelőző állapotának a helyreállításához szükséges.**

A felelősség

Minden tevékenység esetében felmerül az a kérdés, mikor minősül **jogellenesnek**, mivel ez a jogi felelősségnek az egyik alapvető feltétele.

Általános szabályként, polgári jogi elvként érvényesül, hogy minden károkozás jogellenes. **Felelősséget annak a személynek kell vállalnia, aki olyan tevékenység felett gyakorol ellenőrzést, ami kárt okozhat.** Ahol az adott tevékenységet jogi személy végzi ott a felelősség a jogi személyt terheli

A környezeti (felelősség)biztosítás

A felelőségbiztosítás mindig valakinek a jogserelme miatt valik szükségessé. A felelőség elve alapján a karesemény következtében valakinek a személyében vagy vagyonában keletkező hátrányt kell megfizetni. A felelőségi kar lehet:

- értékcsökkenés,
- elmaradt jövedelem,
- nem vagyoni kar (társadalmi életben való részvételt akadályozó, az életet tartosan vagy súlyosan megnehezítő, gazdasági életben való részvételt hátrányosan érintő kar).

A költségek megterítése magában foglalja a fent említett tényezőket valamint azokat a potlologos kiadásokat, amelyek az eredeti állapot helyreállításához meg szükségesek.

Termékfelelősségi biztosítás

A termék előállítója, illetve forgalmazója felel minden, a termék esetleges hibája miatt bekövetkező valamennyi közvetlen és közvetett karert. Egyre inkább a világkereskedelem szerves része válik.

Szakmai felelőségbiztosítás

Gondatlanság, mulasztás, tevédes eseten nyujtanak vedelmet.

Kötelező környezeti felelőségbiztosítás

A kötelező környezeti felelőségbiztosítási szerződés megkötésére kötelezettek azok a gazdalkodók (gyártók és szolgáltatók), amelyek tevékenysége a környezetre nézve veszélyesnek minősíthető, akik veszélyes anyagokat használnak vagy forgalmazznak, illetve nagy volumenű termelők vagy felhasználók, az egyébként onmagukban nem veszélyesnek minősülő anyagoknak és az energianak.

A biztosítottak köre jogszabály alapján meghatározott, és ez jelentős gazdasági terhet jelent a biztosítási díjak várható nagyságára – a biztosítók kockázata ugyanis.

igen nagy. A rendszer tehát két célt szolgál: gazdasági befolyást és a potenciális károsultak biztonságát.

Ez a biztosítástípus, kötelező jelleggel fogva, egy adófajtanak is felfogható, amikor a biztosítottak a működésük kockázatai alapján egy díj befizetésére kötelezettek. A szervezett kötelező környezeti felelőségbiztosítási rendszer bevezetése szigorú törvényi szabályozást igényel, amely megköveteli a kötelezettek körének pontos meghatározását.

Javaslatok (és nemzetközi tapasztalatok) szerint környezeti felelőségbiztosítási szerződés megkötésére kellene kötelezni minden olyan termelőt és szolgáltatót

vallalatot, amelynek tevékenysége a környezetre nevezve veszélyesnek minősíthető. A biztosító társaságok közötti hatékony együttműködés kialakítása szükséges még a tranzakciós költségek csökkentése és a rendszer működőképeségének biztosítása érdekében.²¹

Sajnos a rendszer az állam aktív szerepvállalása nélkül nem tud elindulni a múltbeli szennyezések felszámolásának előre kiszámíthatatlan és várhatóan hatalmas költségei miatt, amelyeket a biztosítók nem mernek felvállalni. Az ismeretlen, gazdátlan szennyezések felszámolása csak költségvetési támogatással, állami garanciákkal és új megfelelő jogrendszerrel valósítható meg.

Önkéntes környezeti felelősségbiztosítás (kockázatbiztosítás)

A veszélyes tevékenységet folytatók azért kötnek önkéntes környezeti felelősségbiztosítást, hogy tevékenységük káros környezeti kockázatainak anyagi következményeit elhárítsák, illetve a káros következményeket csökkentsék.

Egyéb környezeti biztosítások

• Helyreállítási fedezetbiztosítás

A felelősségbiztosításon túl fedezi a helyreállítás költségeit (például valamilyen szennyezőanyag eltávolításának a költségei talajból).

• Helyreállítási költség-fedezeti biztosítás

Arra az esetre nyújtanak fedezetet, ha a tervezett karmentesítés költsége meghaladja az előre kalkulált összeget. A helyreállítás költségeit fedezi a tervezett helyreállítási költségen túl. Ezt a megoldást kiegészítésként szokták választani a biztosítás megkötésekor.